

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1741

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546628

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546628> | LOG_0144

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546628>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

EXPLICATIO

UYTLEGGING

Tabula Sexagesima Quinta,

Van de vyf- en- fessigste Plaat,

Quæ ramum exhibet *Cananga* vulgaris, ubi Litt. A. florens naturali forma & magnitudine denotat.

Dewelke vertoont een Tak van de tamme *Cananga*-boom alwaar Lett. A. vertoont de bloem in zyn natuurlijke grootte en gedaante.

- B. Ejus fructum.
C. Fructum dissectum.
D. Officula seminalia.

- B. Deszelfs vrucht.
C. Dezelve geopent.
D. De zaat-korrels.

OBSERVATIO.

Nomine *Canangæ arboris* a Valent. p. 213. describitur, & in Tabula sub No. XLII. exhibetur.

AANMERKING.

Onder de naam van *Cananga-boom* wertze by Valent. p. 213. beschreven, en op de Plaat onder No. XLII. verbeeld.

CAPUT VIGESIMUM.

XX. HOOFSTUK.

Canangæ silvestres. Cananga Oetan.

De wilde Cananga-Boomen.

Silvestris *Cananga domestica* similis est, excepto quod folia ejus sint majora & latiora, nec ejus truncus ita crassus vel altus est quam domestica. Flores non racemosi, sed solitarii dependent, & constructi sunt ex tribus amplis & sinuosis petalis, quæ putarentur parva esse ipsius arboris folia, si costas haberent, funtque pallida, citrini coloris, in medio autem breve & trigonum apparet pistillum, majus quam *Dammara Selanica*, quod apertum intus exhibet flava filamenta feu stamina. Recentes hujus arboris flores debilem spirant odorem, ficci vero ita penetrantem ac domestica: Sponte crescit in silvis juxta litus & in montibus ac potissimum in regione Hitoensis.

De wilde *Cananga* is de tamme meest gelyk, behalven dat de bladeren grooter en breeder zyn, den stam werd ook zo dik en hoog niet, gelyk aan de tamme, de bloemen hangen niet met bosjes by malkander, maar ydel, en zyn gemaakt van drie breede en bogtigit bladeren, die men voor kleine bladeren van den boom zoude aanzien, zoze geribt waren, bleek, Citroen-geel, in de midden ziet men een kort en wat drieboekig kegeltje, wat grooter dan in de *Dammara Selan*, 't welk geopend zynde, vertoont van binnen eenige geele draatjes. De versche bloemen hebben een slapen reuk, maar gedroogt zynde, al zo sterk als de tamme. Het waft van zelfs in de Boschen, zo langs de strand, als op 't gebergte, en meest op 't Hitoesche Land.

Nomen. Latine *Cananga silvestris*. Malaice *Cananga Oetan*. Amboinice *Coppanabbat*.

Naam. In 't Latyn *Cananga Silvestris*, op Maleyts *Cananga Oetan*. Op Amboins *Coppanabbat*.

Ufus. Parum hæc arbor præbet usus, excepto quod tenuiores ejus ac recti trunci adhibeantur ad tigilla tectorum & ædium supremam partem, non diu autem durant, quum non modo cito exsiccentur, sed subito etiam pereant.

Gebruik. Men heeft weinig gebruik van dezen boom, behalven dat men de dunne en regte stammen zomtyds neemt tot sparren van dakken en bovenwerk van huizen, die niet lang duuren kunnen, om dat het niet alleen ligt opdroogt, maar ook haast bederft.

In *Rumphii Appendice* Caput hoc sequenti ampliatum est modo.

In de Apendix van Rumphius is dit Hoofstuk op de volgende wyze verbeterd.

Sub *silvestris Canangæ* nomine tres mihi obvenrunt arbores quas omnes hoc in capite describam, dum parvi sunt usus ac momenti.

Onder den naam van wilde *Cananga*, zyn my driederlei boomen voorgekomen, dewelke ik alle drie in dit Kapittel beschryven zal, dewylze doch van klein gebruik zyn.

Primo, *Cananga silvestris prima*, sive trifolia mixtam habet *Champaccæ* & *Canangæ* formam, hæc enim arbor optime *Champaccam* refert, truncum gerens mediocrem, ex quo rari & breves progerminant rami rotundi, glabroque obducti cortice, qui in paucos divisi sunt ramulos, horum summo magna insident folia brevissimis innixa pedunculis sine ordine, *Canarii* foliis quodammodo similia, sed angustiora, novem longa pollices, vix tres lata, superior ipsorum pars æqualis est, sed parum rugosa & quasi granulosa videtur, ab inferiore autem parte nervus medius protuberat dorso acuto, laterales vero costæ sunt raræ ac tenues, foliumque ipsum illo in loco est molle & lanuginosum, si tangatur.

1. *Cananga Silvestris prima* sive trifolia, heeft een gemengt satzoen van *Tsjampacca* en *Cananga*, want den boom gelykt best na een *Tsjampacca*-boom, met een middelbare stam, daar aan weinige en korte takken staan, rondt, en met een effene schorsse bekleet, en in weinige regte takskens verdeelt, aan 't einde derzelver staan grote bladeren, op zeer korte voetjens zonder order, die van *Canary* eenigzints gelyk, doch smalder, 9. duimen lank, schaars 3. breed, aan de boven-zyde steekt niet met al uit, behalven datze wat ruig en korrelig schynen, aan de onderste zyde puilt de middelzenenwe verre uit met een scherpe rugge, maar de zyde-ribben zyn weinige, en subtiel, ook is het blad aldaar zagt, en als welachtig in 't aantasten.

Inter & sub foliis flores progerminant longo insidentes petiolo, magnitudine florum *Champaccæ*, constructi ex tribus magnis & sinuosis petalis virentibus, qui caliculo insident tripetalo, acuto, instar floris *Canangæ*, ex ejus centro capitulum elevatur trigonum, quod in fructum excrescit: Petala hæc tria sunt striata & grate quodammodo spirantia, alioquin pro junioribus ipsius arboris foliis haberentur, capitulum autem istud trigonum & acutum in tres sese aperiens lamellas duras plurima exhibet brevia stamina, quæ aliud ambiunt capitulum, quod ipsum fructus est rudimentum. Longe post folia fructus hi excrescunt tres & quatuor perfecti, novem vero simul sæpe una in arbore racemosi excrescunt uno ex pedunculo in ramis, qui magni-

Tusschen en achter de bladeren komt de bloem voort enkelt, op een lankachtig steeltje, in de grootte van een *Tsjampacca*-bloem, gemaakt van 3. breede en bogtigit bladeren, van couleur groen, op een 3 spitzig voetje rustende als de *Cananga*-bloem, in de midden met een verbeven driezydige knop, waar uit de vrucht wert. Deze drie bladeren zyn wat gestrept, en eenigzins welriekende, anders zoude menze voor jonge bladeren van den boom aanzien, den voornoemde driezydige en spitze knop, zig in 3. harde schillen openende, vertoont veele korte draatjes, omgevende een ander spits knopje, het welk 't regte beginzel van de vrucht is. Verre achter de bladeren komen deze vruchten tot perfectie 3. en 4. en 9. uit eenen boom by malkanderen op eenen steel aan de takken, dezelve zyn in

magnitudinem Prunorum habent, suntque oblongo-rotundi; breviter obtusos apice coronati, & ad latus sulco notati sunt, externe autem parum rugosi sunt & granulosi: Putamen vero exterius durius est quam quidem herbaceae substantiae, nequam tamen lignosum. Intus tria continentur officula plana, mucosa obducta carne, transversaliter posita, & quadam parte pellicula separata, quae exteriori adnectitur putamini.

Quodvis officulum seu nucleus tectus est dura & spadicea gluma ad oras rugosa, magisque fusco colore distincta. Sub hac gluma reconditur substantia plana, colorem & formam fructus Musae emaradi referens, quodammodo gratum & aromaticum spirans odorem.

Trunci cortex est cinereus instar Champaccae, satis crassus, sique incidatur, viscosus exstillat succus, qui in album efficitur & condensatur gummi, quod odoratum est instar nuclei. Trunci lignum leve est & molle, ac quodammodo odoratum. Rami sunt breves ac facile disrumpuntur.

Nomen. Latine *Cananga filvestris trifolia*. Malaice *Cananga Oetan*. Ab Amboinensibus varia ipsi inposita sunt nomina; vulgo autem ipsis vocatur *Coeban Abbai* h. e. *flos filvestris*. Peculiariter autem haec prima species dicitur *Matta Auwe*, h. e. *oculus horti*, ex quam vero ratione me latet, alii autem illam habent pro *Leyitir Poeti*, h. e. *albus Lauraster*, a quo tamen nimum differt. Caybobboenses illam vocant *Matta Ayn* seu *Ay-Hoa-Maroea*, Malaice vero *Boa Djoedjaroe*, h. e. femineus fructus ob subsequentem ejus usum.

Locus. Hinc inde in Amboina occurrit, sed raro, nunquam in altis montibus, sed in desertis hortis filvestribus, tam in planis quam in altioribus locis, unde memorata obtinuit nomina.

Ufus. Hujus arboris paucae partes sunt in usu, exceptis ejus nucleis seu officulis, quae mulierculae conterunt ad unguentum odoratum seu Boborri, quo inter lavandum corpus inungunt, ut bonum ipsi conciliant odorem; compertum vero est, si hisce fructibus solis corpus illiniatur, illud dolore affici.

Ejus lignum est leve, ad aedificia tamen adhibetur, hujus enim tenues & erecti trunci palis inserviunt, ut & aedium tectis, quod tamen haud diu durabile est, quum non tantum cito exsiccetur, sed etiam cito corrumpatur.

Secundo, *Cananga filvestris secunda*, sive *angustifolia*, forma & modo crescendi cum domestica convenit, ejus enim folia irregularis quoque sunt magnitudinis, a sex ad novem pollices longa, binos cum dimidio & tres lata. Flores sub foliis progerminant racemosi tam in ipsorum rachidibus quam in ramulis, ex sex petalis constructi, multo brevioribus quam in domestica, non ultra semi digitum longis, quisque vero trigono continetur planoque caliculo, qui longo adnectitur pedunculo. Petala haec circa pistillum locantur, quod componitur ex obtusis tubis, in quarum centro granulorum continetur capitulum instar frustuli Siriboe. Post deciduum florem pistillum hoc crassescit, magisque lignosum est, ac memoratum crassiusculum capitulum sese dividit in 13 & 14 minora capitula, quae in totidem excresecunt fructus, cujus & exemplum in Europa prostat in cerasis rubris, quorum quatuor vel septem saepe uno in pedunculo excresecunt, quisque autem fructus magnitudinem habet Nucis avellanae junioris, qui sub molli & tenui putamine multa recondit plana & tenuia semina squamosa, penetrantem spirantia odorem.

Tertio, *Cananga filvestris tertia* sive *latifolia*, folia gerit illis *Sjampacca* magis accedentia, subtus nempe lanuginosa, multo tamen majora & superius subrotunda, octo pollices longa, quatuor lata.

Flores racemosi dependent plurimi, non in rachidibus, sed in ramis, qui ex sex petalis constructi sunt brevioribus quam in praecedente, quorum tria exteriora in triangulo locata sunt, tria vero interiora apici insident, quae in centro capitulum continent uti in antecedente. Hic apex seu germen multo majus est, ex quo viginti vel viginti quinque fructus excresecunt, brevibus insidentes pedunculis arte adunati, sed non omnes adolefcunt. Hi magnitudinem habent perfectae nucis Avellanae, primo albentes, dein rubentes, ac demum

in de grootte van Pruimen, lankwerpig-ront, met een korte stompe spits boven op, en aan de zyde langs beenen met een naat, van buiten wat ruig, en korrelig. De buitenste schaal is harder dan kruidachtig, en echter niet boutachtig. Binnen vind men 3. vlakke korrels, met een slymerig vleesch omgeven, dwars leggende, en een stukweegs met scheyd-velleken van malkanderen gescheiden, die aan de buitenste schaal vast zyn.

Ieder korrel is omgeven met een harde en Castanje-bruine schaal, aan de kanten rimpelig, en ligt-bruin. Onder deze schaal vind men een vlakke beest, van substantie en couleur als oude Pinang, eenigzints welriekent en speceryachtig.

De scherffe des stams is ligt-graauw, gelyk aan den Tsjampacca-boom, redelyk dik, en als men daar in kapt, loopt 'er een slymerige zap uit, dewelke tot een witachtige Gom stolt, en mede welriekende is als de beest. Het hout des stams is licht, en week, ook van eenigen reuk. De takken zyn kort, en breeken kort af.

Naam. In 't Latyn *Cananga filvestris trifolia*: Op Maleyts *Cananga Oetan*, by de Amboineezen heeft by verscheide namen, want in 't gemeen noemt men hem *Coeban Abbai*, dat is wilde bloem. In 't byzonder biet deze eerste zoorte *Matta Auwe*, dat is, *Oculus Horti*, oog of cieraat des Thuins, uit wat reden weet ik niet, andere willen het houden voor een *Leyitir Poeti*, dat is, witte *Lauraster*, waar van het nogtans te veel verschildt. Die van Caybobbo noemen het *Matta Ayn*, of *Ay-hoamaroea*, en in 't Maleyts *Boa Djoedjaroe*, dat is, meysjes vrucht, om zyn volgende gebruik.

Plaats. Men vind het hier en daar op Amboina, doch niet veel, geenzints in 't booge Bosch, maar altyd in verlatene Thuinen, zo in de vlakke als in 't hooger gebergte, waar van het de bovenstaande namen heeft.

Gebruik. Van dezen boom werd weinig gebruikt, behalven de beesten uit de drie bovenstaande vlakke korrels, dewelke de Inlandse Vrouwen wryven tot een welriekende zalve, of *Boborri*, waar mede zy onder 't wassen 't lyf bestryken, om een goede geur te krygen, doch men heeft bevonden, als men deze vruchten alleen op het lyf strykt, datze de buit beseeren.

Het hout is licht, werd echter tot den huisbouw gebruikt, te weten, men neemt de dunne en regte stammen tot sparren van daken, en bovenwerk van huizen, die doch niet lang duuren kunnen, om dat het niet alleen ligt opdroogt, maar ook baast bederft.

2. *Cananga filvestris secunda* sive *angustifolia*, is aan wasdom en satzoen de tamme naastkomende, want de bladeren zyn mede van ongelyke grootte, van zes tot negen duimen lank, twee en een half, en 3. ditobreed. De bloemen komen achter de bladeren voort, met bosjens by malkander, zo wel aan de ryskens als aan de takskens, gemaakt van 6. bladeren, veel korter dan de tamme, te weten, niet boven een halven vinger lank, en ieder staat op een drieboekig plat voetje, en 't zelve op een lange steel. Zy staan rondom een beuveltje, gemaakt van stompe stylijes, en in de midden van 't zelve ziet men een kotrelig knopje, als een stukje van een Siriboe. Na 't afvalten van de bloem werd een lange steel dikker, en boutachtiger, en 't voornoemde dikke middelste knopje verdeelt zig in 13. en 14. andere knopjes, waar uit zo veel vruchten werden, waar van men een exempel in Europa aan de roode Karssen ziet, waar aan zomtyds vier en zeven by malkander zitten op een steel, ieder vrucht is in de grootte van een jonge Hazelnoot, onder een weeke schaal verbergende vele dunne platte zaaden als schubben, en sterk van reuk.

3. *Cananga filvestris tertia* sive *latifolia*, heeft bladeren met die van *Tsjampacca* naarder overeenkomende, te weten, van onderen wolachtig, doch veel grootter, en van vooren ronder, 8. duimen lank, 4. breed.

De bloemen hangen in trosjens by malkander, niet aan de ryskens, maar aan de takken, gemaakt van 6. blaadjes wat korter dan de voorige, waar van de drie buitenste in een Triangel staan, en de 3. binnenste op een beuveltje verbergende een knop gelyk de voorige. Dit beuveltje word veel grooter, waar uit 20. en 25. vruchten wasschen op korte dikke voetjes in malkander gedrongen, doch komen niet alle tot perfectie. Deze zyn in de grootte van een volkomen Hazelnoot, eerst wit, daar na root, ten laasten blinkent-swart. Onder een weeke slymerige schaal

ver-

demum ex nigro splendentes, sub tenui mucosoque putamine bina reconduntur spadicea officula seu nucleï, qui plana parte sibi invicem accumbunt, suntque duri & rugosi, aliquando etiam tres inveniuntur, quorum medius planus penitus & compressus est, nec tam penetrantem spirant odorem ac præcedentis.

EXPLICATIO

Tabula Sexagesima Sexta,

Ubi *Figura prima* ramum exhibet *Cananga silvestris prima*, five *trifolia*.

Alterâ vero *figura* ramum denotat *Canangæ silvestris secundæ*, seu *angustifoliæ*.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Sampacca. Bonga Sjampacca.

ARbor hæc florifera duplex quoque est, domestica & silvestris; domestica mediocris est arbor instar Mali, trunco longo, paucisque constans crafioribus extensis ramis. Folia plurimum binis in ordinibus sibi opposita sunt, sed nullum observant ordinem, nec ita copiosa sunt in ramulis quam in *Cananga*, suntque plerumque spithamam vel palmam longa, binos lata pollices, in longum apicem desinentia, paucas habentia obliquas costas, suntque scabra, glabra, & læte viridia, vetusta autem folia juniores sæpe emittunt ramulos: Ex foliorum alis flores progerminant plerumque gemini uno in petiolo, qui primo sunt capitula longa & acuminata, instar coni, ex quibus flores formantur Narcissis similes, fasciculata referentes foliola, uti in *Cananga*, sed multo breviores sunt, magisque aperti.

Singulus flos ex quindecim vel sexdecim crassiusculis & flaccidis constat petalis, quorum quinque extrema vix semi digitum longa sunt & extrorsum inflexa quinque alia magis interna erecta sunt ac longiora, quinque reliqua in medio centro posita sunt minima, & instar pyramidis connexa, sub his reconditur pistillum undique cinctum plurimis breviusculis & crassissimis staminibus, quæ antheras gerunt subrotundas, ex flavo virides. Floris vero color intensè luteus seu croceus est, instar vitelli ovi. Odor gratus ac dulcis, sed fortis, ad Narcissum accedens, sique remotus, jucundior est quam *Cananga*, nec ita caput gravans. Ab omnibus Indis hi flores inter amoenissimos & dulcissimos habentur, nostræ vero nationi magis nauseosus videtur, si diu quis illos subolfaciat. Jucunditas hæc per longum non durat tempus, saltem non diutius una nocte, sensim enim fœni acquirit odorem, qui in ficcis ingratus est, atque hi Macis seu Nucis-moschatæ floribus adeo similes sunt, ut pro iis haberentur ab inperitis, odor autem illos facile distinguit.

Post deciduos flores medius ille stilus seu germen excrefcit in longitudinem trium, quatuorve pollicum, atque ex singulis capitulis fructus provenit forma & magnitudine uvæ Muscadellæ seu Apianæ, nunc rotundior, nunc magis sinuosus instar Fabarum vel Renum, qui simul uvarum racemum referunt. Baccæ hæc externe pallide virescunt, rugosæ sunt, & parvis quasi punctis obsitæ, quarum quævis stelliformis est: Pellicula harum exterior cultri crassitiem habet, sique maturus sit fructus, dehiscit ad ejus partem gibbosam seu convexam, ubi interne exhibet sex vel octo rubentia & angulosa officula; Mali granati officulis similia, sed breviora, in his continetur durum, nigricans, & fere trigonum granum, quod verum hujus arboris semen est. Trunci cortex glaberrimus est & cinereus. Lignum molle, succosum, & inutile. Singulis plerumque floribus supponitur parvum ac viride folium, reliquis simile, sed vix dimidii digiti longitudinem habens, quod eleganter ornat hunc florem, si simul decerpantur. Nullam novi arborem hoc peculiare habentem, quod ex uno nempe flore plurimi ac separati fructus excrefcant.

Anni

UYTLEGGING

Van de zes-en-zestigste Plaat,

Alwaar de eerste *Figuur* vertoont een Tak van de eerste wilde ofte driëbladige *Cananga-Boom*.

De tweede *Figuur* verbeeldt een Tak van de tweede wilde, ofte de smalbladige *Cananga-Boom*.

XXI. HOOFDSTUK.

Druyve-boom, ofte Oranje-bloem, en Tsjampacca-boom.

DEzen bloem-boom is mede tweederlei, tamme, en wilde. De tamme werd een middelmatige boom, als onze appel-boomen, met een laage stam, en weinige dikke uitgebreide takken. De bladeren staan meest in twee ryeen schuins tegen malkander, doch houden geen precyze order, en staan zo veel niet aan de takjes, gelyk aan de *Cananga*, doorgaans schaars een span of een hand lank, 2. duimen breed, in een lange spits toeloopende, met weinige schuinze ribben, styf, glad, en blyde-groen, doch de oude bladeren naast komende, hier en daar jonge scheutjes uitstootende. Uit den schoot der bladeren komen de bloemen voort, meest twee by malkander op eenen steel, zynde eerst lange en spitze knoppen, als kegels, daar uit werd de bloeme, de *Narcisse* meest gelyk, of mede een bosje bladeren vertoonende, gelyk de *Cananga*, doch veel korter, en meer uitgebreid.

Ieder bloem bestaat uit 15. a 16. dikachtige en weeke blaadjes, waar van de vyf buitenste schaars een halve vinger lank, en uitwaarts gekromt zyn, vyf andere na binnen staan meest overeind, en zyn wat langer, en de vyf binnenste zyn de kleinste, en sluiten tegens malkander, als een piramidje, daar onder ziet men een pilaartje, rondom met bleek-groene knopjes bezet, en met veele korte dikke draatjes. De couleur van de bloeme is hoog-geel, als een dooir van een Ey. De reuk is lieflyk en zoet, maar geil, en na de *Narcissen* trekkende, immers van verre aangenamer dan de *Cananga*, en 't hoest min beswarende. Zy werden van alle de Indianen onder de zoetste en aangenaamste gerekent, doch onze Natie komt by wat walgelyk voor, inzonderheid als men hem lange ruikt. Zyne lieflykheid blyft hem ook niet lange by, immers niet langar dan eene nagt, want allenkskens begint by booiachtig te werden, en in de gedroogde onlieffelyk. De gedroogde zyn de *Foelie* of *Muschate* bloemen zo gelyk van couleur, dat menze daar voor aanzien zoude, doch den reuk onderscheidze terstond.

Na 't afvallen van de bloemen, waft 't middelste pilaartje uit tot in de lengte van drie a vier duimen, en uit ieder knopje aan 't zelve staande word een vrucht, in grootte en gedaante van een *Muschadelle-Druyve*, zomtyds wat ronder, zomtyds wat bogtig, als boonen, of *Nierkens*, en t'zamen gelykende een tros *Druiven*. De bezien zyn van buiten bleek-groen, ruig, en als met kleine puntjes bezet, waar van ieder de gedaante van een sterretje heeft. De buitenste schelle heeft de dikte van een mes, en ryp zynde, berstze aan de bultige zyde open, vertoonende binnen zes en acht roode, en boekige korrels, die van een *Granaat-appel* gelykende, doch korter, in de zelve steekt een harten, swarten, schier drieboekigen steen, het welk het regte zaad van dezen boom is. De schorffe des stams is zeer effen, en ligt-graauw. Het hout week, zappig, en ondeugent: Gemeenelyk by ieder bloeme staat een klein groen blaadje, de andere van den boom gelyk; doch niet boven een halve vinger lank, het welk deze bloeme niet weinig verciert, als menze t'zamen afbreekt. Ik weet geen andere boom van die wonderlyke eigenschap als dezen, namentlyk, dat uit eene bloem veele en van malkander gescheiden vruchten komen.

Say-